

CÆREMONIALE EPISCOPORUM

HLAVA I.

ŠTÁCIOVÁ OMŠA DIECÉZNEHO BISKUPA

ÚVOD

119. Osobitne sa miestna cirkev prejavuje, keď biskup ako veľkňaz svojho stáda, slávi Eucharistiu, zvlášť v katedrálnom chráme, obklopený svojimi kňazmi a posluhujúcimi, s plnou a činnou účasťou celého svätého Božieho ľudu.

Táto omša, zvaná štáciová, vyjadruje aj jednotu miestnej cirkvi a rozličnosť služieb okolo Eucharistie.¹

Preto nech sa na takúto omšu pozvú čím viacerí veriaci, kňazi nech s biskupom koncelebrujú, diakoni posluhujú a akolyti a lektori nech vykonávajú svoju službu.²

120. Takáto forma slávenia nech sa zachová najmä na väčšie slávnosti liturgického roka, keď biskup posviaca krizmu, na večernú omšu na pamiatku Pánovej večere,³ pri slávení svätého zakladateľa miestnej cirkvi alebo patróna diecézy, na výročie vysviacky biskupa, pri veľkých zhromaždeniach kresťanského ľudu ako aj pri pastoračnej návšteve.

121. Štáciová omša nech je spievaná podľa noriem, ktoré sa predkladajú vo Všeobecných smerniciach Rímskeho misála.⁴

122. Patrí sa aby boli zvyčajne aspoň traja skutoční diakoni, jeden na čítanie evanjelia a na službu pri oltári, a dvaja, ktorí sú pri biskupovi. Ak je viac posluhujúcich, nech si služby rozdelia a aspoň jeden z nich nech sa stará o činnú účasť veriacich. Ak nemôžu byť prítomní skutoční diakoni, vtedy je dobré, ak ich služby vyplnia kňazi, ktorí oblečení do kňazského rúcha nech koncelebrujú s biskupom, aj keď pre dobro veriacich majú sláviť druhú omšu.

123. Ak je pri katedrálnom chráme kapitula, patrí sa, aby všetci kanonici koncelebrovali s biskupom štácivú omšu,⁵ pričom sa nevyučujú iní kňazi.

Ak sú azda prítomní iní biskupi a kanonici, ktorí nekoncelebrujú, oblečú sa do chórového rúcha.

124. Ak sa pre osobitné okolnosti kanonická hodina nemôže spojiť so štáciou omšou a kapitula má povinnosť sa ju pomodliť, nech sa ju pomodlia vo vhodnom čase.⁶

125. Treba pripraviť:

a) *v presbytériu na svojich miestach:*

- misál;
- lekciónár;
- koncelebračné knižky;
- modlitby veriacich tak pre biskupa ako aj pre diakona;
- knihu spevov;
- kalich dostatočnej veľkosti prikrytý vélom;
- (pallu);
- korporál;
- purifikatórium;
- tácu, nádobu s vodou, uterák;
- nádobu s vodou na posvätenie ak sa použije pri úkone kajúcnosti;
- paténu na prijímanie veriacich;

b) *na vhodnom mieste:*

- chlieb, víno a vodu (iné dary);

c) *v sekretáriu:*

- knihu evanjelií;
- kadidelnicu a navikulu s tymiánom;
- kríž na procesiu;
- sedem (alebo aspoň dva) svietnikov so zažatými sviecami;
okrem toho:
 - pre biskupa: tácu, nádobu s vodou a uterák, humerál, albu, cingulum, pektorál, štólu, dalmatiku, kazulu (pálium pre metropolitu), solideo, mitru, prsteň, berlu;
 - pre koncelebrantov: humerály, alby, cingulá, štóly, kazuly;
 - pre diakonov: humerály, alby, cingulá, štóly, dalmatiky;
 - pre ostatných posluhujúcich: humerály, alby, cingulá, alebo superpelície, ktoré sa obliekajú na reverendu, alebo iné schválené rúcha.

Posvätné rúcha majú byť vo farbe omše, ktorá sa slávi, alebo slávnostnej farby.⁷

PRÍCHOD A PRÍPRAVA BISKUPA

⁶

⁷

126. Po prijatí, ako je to uvedené v bode 79, biskup za pomoci asistujúcich diakonov alebo iných posluhujúcich, ktorí sa ešte pred jeho príchodom obliekli do posvätných rúch, odloží si v sekretáriu kappu alebo mozetu a, ak je to vhodné, aj rochetu, umyje si ruky a oblečie si humerál, albu, cingulum, pektorál, štólu, dalmatiku a kazulu.

Potom jeden z diakonov mu dá na hlavu mitru. Arcibiskupovi ešte pred mitrou dá prvý diakon pálium.

Medzitým si koncelebranti a ostatní diakoni, ktorí neposluhujú biskupovi, oblečú svoje rúcha.

127. Keď je všetko pripravené, pristúpi akolyta — turifer, biskup vloží do kadidelnice incenz a požehná ho znakom kríža, pričom jeden z diakonov drží navikulu. Poptom si prevezme od posluhujúceho berlu. Jeden z diakonov vezme evanjeliár, ktorý úctivo nesie zatvorený v úvodnom sprievode.

ÚVODNÉ OBRADY

128. Počas úvodného spevu sprievod ide zo sekretária do presbytéria v tomto usporiadaní:

— turiferár s dýmiacou kadidelnicou;

— iný akolyta nesie kríž s obrazom Ukrižovaného obráteným dopredu uprostred siedmych alebo aspoň dvoch akolytov, ktorí nesú svietniky so zažatými sviecami;

— klerici po dvoch;

— diakon, ktorý nesie evanjeliár;

— ostatní diakoni po dvoch, ak sú;

— koncelebrujúci kňazi po dvoch;

— biskup kráča sám, s mitrou, v ľavej ruke má berlu (a s pravou žehná);

— za ním trošku ďalej dvaja diakoni, čo mu posluhujú;

— napokon posluhujúci pri knihe, mitre a berle.

Ak sprievod prechádza pred kaplnkou Najsvätejšej Sviatosti, nezastavuje sa ani nepokľaká.⁸

129. Kríž, ktorý sa niesol v sprievode, sa chvályhodne postaví tak, aby bol krížom oltára, v opačnom prípade sa odloží. Svietniky sa postavia vedľa oltára alebo na stolík alebo nablízku v presbytériu. Evanjeliár sa položí na oltár.

130. Všetci pri vchádzaní do presbytéria po dvoch urobia pred oltárom hlboký úklon, diakoni a koncelebrujúci kňazi vystúpia k oltáru, pobožkajú ho a idú na svoje miesta.

131. Keď príde biskup k oltáru, odovzdá berlu posluhujúcemu, odloží mitru a urobí pred oltárom hlboký úklon spolu s diakonmi a ostatnými posluhujúcimi, ktorí ho sprevádzajú. Potom vystúpi k oltáru a spolu s diakomni ho pobožká.

Potom, ak je to potrebné, akolyta naloží do turibula incenz a biskup incenzuje oltár a kríž, pričom ho dvaja diakoni sprevádzajú.⁹ Po incenze oltára a kríža biskup, sprevádzaný posluhujúcimi, najkratšou cestou ide ku katedre. Dvaja diakoni stoja z jednej i druhej strany pri katedre, aby mohli biskupovi posluhovať. Ak ich niet, potom dvaja koncelebrujúci kňazi.

132. Nato sa biskup, koncelebranti i veriaci postojáčky žehnajú znakom kríža, pričom biskup obrátený k ľudu hovorí: *V mene Otca.*

Potom rozopne ruky a pozdraví ľud slovami: *Pokoj s vami*, alebo inou formulou uvedenou v misáli. Potom sám biskup alebo diakon alebo niektorý z koncelebrantov môže niekoľkými slovami uviesť veriacich do omše dňa.¹⁰ Nato biskup vyzve na úkon kajúcnosti, ktorý ukončí slovami: *Nech sa zmiluje*. Posluhujúci, ak treba, drží pred biskupom knihu.

Ak sa používa tretia forma úkonu kajúcnosti, výzvy prednáša sám biskup alebo diakon, alebo iný vhodný posluhujúci.

133. V nedeľu je vhodné namiesto zvyčajného úkonu kajúcnosti použiť obrad požehnania vody a pokropenia ľudu.¹¹

Po pozdrave biskup stojí pri katedre, obrátený k ľudu, pred sebou má nádobu s vodou na požehnanie, ktorú priniesol posluhujúci, vyzve ľud k modlitbe a po krátkej chvíli ticha prednesie modlitbu požehnania. Kde to radí ľudový zvyk, aby sa primiešala do vody soľ, biskup požehná aj soľ a potom ju vysype do vody.

potom biskup prevezme od diakona kropáč, pokropí seba, koncelebrantov, posluhujúcich, duchovenstvo a ľud, pričom podľa okolnosti prechádza kostolom a diakoni ho sprevádzajú. Medzitým sa spieva spev na kropenie.

Po návrate ku katedre a po skončení spevu, biskup stajačky s rozpäťmi rukami hovorí záverečnú modlitbu. Potom, ak je predpísané, spieva sa alebo recituje *Sláva Bohu na výsostiach*.

134. Po úkone kajúcnosti nasleduje *Pane, zmiluj sa*, ak nebolo kropenie vodou alebo nebola použitá tretia formula úkonu kajúcnosti alebo ak rubriky nehovoria niečo iné.

9

10

11

135. *Sláva Bohu na výsostiach* sa hovorí podľa rubrik. Hymnus môže začať alebo sám biskup alebo jeden z koncelebrantov alebo speváci. Keď sa hymnus spieva, všetci stoja.

136. Potom biskup vyzve ľud na modlitbu a so zopätými rukami spieva alebo hovorí: *Modlime sa*. Nasleduje chvíľa ticha a potom s rozopnutými rukami pridá modlitbu dňa, pričom posluhujúci drží pred ním knihu. Keď biskup ukončí modlitbu, zloží si ruky a povie: *Skrze nášho Pána Ježiša Krista, tvojho Syna...* alebo iné slová. Na konci ľud zvolá: *Amen*.

Potom si biskup sadne a spravidla si vezme mitru od jedného z diakonov. Všetci si sadnú; diakoni a ostatní posluhujúci podľa rozmiestnenia v presbytériu, a to tak, aby sa nezdalo, že majú ten istý sviatostný stupeň ako kňazi.

LITURGIA SLOVA

137. Po modlitbe dňa lektor ide k ambóne. Všetci sedia a on číta prvé čítanie, ktoré všetci počúvajú. Na konci čítania sa zaspieva alebo povie: *Počuli sme Božie slovo*, načo všetci povedia aklamáciu.

138. Potom lektor odíde. Všetci v posvätnom tichu krátko rozjímajú nad tým, čo počuli. Nato žalmista alebo spevák alebo sám lektor spieva alebo číta žalm jedným z uvedených spôsobov.¹²

139. Druhý lektor prednesie druhé čítanie na ambone tak ako vyššie, pričom všetci sedia a počúvajú.

140. Nasleduje *Aleluja* alebo iný spev, ako si to vyžaduje liturgické obdobie. Keď začne *Aleluja*, všetci, okrem biskupa, vstanú.

Potom k biskupovi pristúpi turifer, pričom jeden z diakonov mu drží navikulu a biskup vloží incenz a bez slov ho požehná.

Diakon, ktorý má predniesť evanjelium, hlboko sa pred biskupom skloní a potichu prosí o požehnanie: *Požehnaj ma, Otče*. Biskup ho požehná slovami: *Pán nech je v tvojom srdci*. Diakon sa prežehná a povie: *Amen*.

Potom biskup odloží mitru a vstane.

Diakon pristúpi k oltáru, kde sa zídu turifer s dymiacim turibulom (kadidelnicou) a akolyti so zažatými sviecami. Diakon sa pred oltárom ukloní, úctivo vezme evanjeliár, vynechá poklonu k oltáru a slávnostne nesie knihu k ambone: pred ním ide turifer a akolyti so sviecami.

141. Diakon od ambony so zopätými rukami pozdraví ľud. Na slová *Čítanie zo svätého evanjelia* poznačí knihu a seba na čele, ústach a prsiach, čo robia aj všetci ostatní. Vtedy si biskup vezme berlu. Diakon incenzuje knihu a

prednáša evanjelium, pričom všetci stoja a zvyčajne sú k nemu obrátení. Po skončení evanjelia diakon nesie knihu biskupovi na pobožkanie a on potichu povie: *Slová svätého evanjelia*, alebo sám diakon ju pobožká a povie tie isté slová. Potom sa diakon a ostatní vrátia na svoje miesta. Evanjeliár sa odloží na stolík alebo na iné vhodné miesto.

142. Potom si všetci sadnú a biskup, ako je primerané, s mitrou a berlou sedí na svojej katedre, alebo inom vhodnom mieste, kde by ho mohli všetci lepšie vidieť a počuť a povie homíliu. Po jej skončení je vhodné zachovať chvíľu ticha.

143. Po homílii, ak sa nemá sláviť v tomto čase nejaký slávnostný alebo zasväcujúci obrad alebo obrad požehnania podľa normy Pontifikála alebo Rímskeho misála, odloží si mitru i berlu, vstane – aj všetci ostatní stoja – a spieva sa alebo recituje podľa rubriky vyznanie viery.

Na slová: *A Slovo sa telom stalo* všetci sa uklonia; pokľaknú na Narodenie Pána a na Zvestovanie Pána.¹³

144. Po skončení vyznania viery biskup stojí pri katedre, má zopäté ruky a krátkym povzbudením vyzve veriacich na spoločnú modlitbu. Potom jeden z diakonov alebo spevák alebo lektor alebo niekto iný od ambony alebo z iného vhodného miesta prednáša prosby, na ktorých sa svojím spôsobom zúčastňuje ľud. Na koniec biskup s rozopätými rukami ukončí prosby modlitbou.

LITURGIA EUCHARISTIE

145. Po skončení modlitby veriacich biskup s mitrou si sadne. Rovnako sedia aj koncelebranti a ľud. Nato sa spieva spev na prípravu obetných darov, ktorý sa pretiahne aspoň dovtedy, kým nebudú dary položené na oltár.

Diakoni a akolyti položia na oltár korporál, purifikatórium, kalich a misál.

Potom sa prinášajú dary. Je vhodné, aby veriaci prejavili svoju účasť prinášaním chleba a vína na slávenie Eucharistie, ba aj iné dary pre potreby Cirkvi a chudobných. Dary veriacich na vhodnom mieste prijímajú diakoni alebo biskup. Diakoni prinesú na oltár chlieb a víno a ostatné dary na predtým pripravené vhodné miesto.

146. Biskup pristúpi k oltáru, odloží mitru, prijme od diakona paténu s chlebom, drží ju oboma rukami trochu pozdvihnutú nad oltárom a potichu hovorí príslušnú formulu. Potom položí paténu s chlebom na korporál.

147. Medzitým diakon naleje do kalicha víno a trocha vody, pričom potichu hovorí: *Tajomstvo tejto vody*.¹⁴ Potom podá biskupovi kalich, ktorý ho

drží oboma rukami trocha pozdvihnutý nad oltárom, potichu povie určenú formulu a potom ho položí na korporál. Diakon, ak je to potrebné, prikryje ho pallou.

148. Potom biskup hlboko sklonený uprostred oltára potichu hovorí: *Prijmi nás Bože.*

149. Potom pristúpi k biskupovi turifer a diakon s navikulou. Biskup naloží a požehná incenz. Potom si biskup vezme od diakona kadidelnicu a incenzuje dary,¹⁵ ako aj oltár a kríž ako na začiatku omše, pričom ho sprevádza **diakon**. Po incenzácii všetci vstanú, diakon stojí na kraji oltára a incenzuje biskupa, ktorý stojí bez mitry, potom koncelebrantov a nakoniec ľud. Treba dávať pozor, aby sa výzva *Modlite sa, bratia* a modlitba nad obetnými darmi nehovorili skôr, ako sa skončí incenzácia.

150. Po incenzovaní biskupa, ktorý stojí bez mitry na kraji oltára, pristúpia k nemu posluhujúci s nádobou vody, tácou a uterákom na umytie a utretie rúk. Biskup si umyje a utrie ruky. Ak je to vhodné, jeden z diakonov stiahne prsteň biskupovi, ktorý si umýva ruky a potichu hovorí: *Pane, zmy zo mňa*. Po umytí rúk a prijatí prsteňa, biskup sa vráti do stredu oltára.

151. Biskup obrátený k ľudu rozopne a znova zloží ruky, vyzve ľud na modlitbu slovami: *Modlite sa, bratia*.

152. Po odpovedi *Nech Pán prijme* biskup s rozopätými rukami spieva alebo hovorí modlitbu nad obetnými darmi. Na konci ľud zvolá: *Amen*.

153. Nato diakon zloží biskupovi solideo a odovzdá ho posluhujúcemu. Koncelebranti pristúpia k oltáru a rozmiestnia sa okolo neho tak, aby neprekážali obradom, ktoré sa budú konať a aby veriaci mohli dobre vidieť posvätný úkon.

Diakoni stoja za koncelebrantmi alebo medzi koncelebrantmi a oltárom.

154. Potom biskup prefáciou začína eucharistickú modlitbu. Rozopne ruky, spieva alebo hovorí: *Pán s vami*. Keď pokračuje *Hore srdcia*, pozdvihne ruky. Nato s rozopätými rukami dodá: *Vzdávajme vd'aky Pánovi, Bohu nášmu*. Po odpovedi ľudu *Je to dôstojné a správne* biskup pokračuje v prefácii. Po jej skončení zloží ruky a spolu s koncelebrantmi, posluhujúcimi a ľudom spieva: *Svätý*.

155. Biskup prednáša eucharistickú modlitbu podľa Všeobecných smerníc Rímskeho misála (č. 171-191) a rubrik, ktoré sa nachádzajú v jednotlivých eucharistických modlitbách. Časti, ktoré prednášajú všetci koncelebranti spolu s rozopätými rukami, treba odriekať tak, že koncelebranti hovoria polohlasne, aby hlas biskupa bolo jasne počuť. V Prvej a Druhej eucharistickej modlitbe biskup po slovách *s naším pápežom M.*, pridá: *so mnou, tvojím nehodným služobníkom.* V Tretej a Štvrtej eucharistickej modlitbe po slovách *našho pápeža M.*, dodá: *a mňa, tvojho nehodného služobníka.*

Ak sa kalich a pyxida zakrývajú, diakon ich pred epiklézou odkryje.

Jeden z diakonov naloží incenz do kadidelnice a pri každom pozdvihovaní incenzuje hostiu a kalich.

Diakoni od epiklézy až po pozdvihovanie kalicha zostanú kľáčať.

Po premenení diakon, ak je to potrebné, kalich a pyxidu znova zakryje. Biskup povie: *Hľa, tajomstvo viery* a ľud prednesie aklamáciu.

156. Osobitné prosby, najmä v omšiach pri vysluhovaní sviatostí a svätenín, majú sa konať podľa štruktúry každej eucharistickej modlitby, pričom sa použijú texty, ktoré **predkladajú** misál alebo iné liturgické knihy.¹⁶

157. Pri omši posväteniaa krizmy, skôr, než biskup povie v Prvej eucharistickej modlitbe: *Skrze neho ty, Bože* alebo doxológiu *Skrze Krista* v ostatných eucharistických modlitbách, koná sa požehnanie olejov, ako sa o tom hovorí v Rímskom pontifikáli, ak sa len z pastoračných dôvodov nekonalo po liturgii slova.

158. Pri záverečnej doxológii eucharistickej modlitby diakon stojac po boku biskupa drží pozdvihnutý kalich a biskup drží pozdvihnutú paténu s hostiou, až do odpovede ľudu: *Amen*. Doxológiu eucharistickej modlitby prednáša alebo sám biskup alebo všetci koncelebranti spolu s biskupom.

159. Po doxológii eucharistickej modlitby biskup so zopätými rukami hovorí výzvu k modlitbe Pána, ktorú potom všetci spievajú alebo odriekajú. Biskup a koncelebranti majú ruky rozopnuté.

160. *Prosíme ťa, Otče*, hovorí sám biskup s rozopätými rukami. Koncelebranti spolu s ľuďom prednášajú aklamáciu *Lebo tvoje je*.

161. Potom biskup hovorí modlitbu: *Pane Ježišu Kriste, ty si povedal*. Po jej skončení obrátený k šudu zvestuje pokoj slovami: *Pokoj Pánov nech je vždy s vami*. Ľud odpovie: *I s duchom tvojím*. Potom vhodne jeden z diakonov obrátený k ľudu prednesie výzvu pokoja slovami: *Dajte si znak pokoja*. Biskup dá znak

pokoja aspoň dvom najbližším koncelebrantom a potom prvému z diakonov. Všetci si dajú podľa miestnych zvykov znak pokoja a lásky.¹⁷

162. Lámanie chleba začne biskup a pokračujú v tom niektorí z kňazov a koncelebrantov a medzitým sa opakuje spev *Baránok Boží* dovtedy, kým je potrebné sprevádzať spevom lámanie chleba. Biskup vpustí čiastočku hostie do kalicha a potichu hovorí: *Telo a krv*.

163. Keď biskup povie potichu modlitbu pred prijímaním